

КЕРУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИМ ТА ЗМАГАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

Носко М.О., Панін А.І., Гаркуша С.В.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Вчителі з фізичного виховання, що готують ігрові команди школи взагалі з волейболу і зокрема тренери дитячо-юнацьких спортивних шкіл прагнуть до отримання об'єктивної і достатньо повної інформації про ігрову діяльність волейболістів під час змагань.

Аналізувати ефективність і надійність виступу волейболістів на змаганнях занадто складно у порівнянні з іншими видами спорту, де результат має конкретно вимірені показники (час, відстань, вага). Разом з тим вже давно в спортивних іграх (а саме у волейболі) стали використовувати різні форми реєстрації дій спортсменів [4].

З цією метою використовують записи педагогічних спостережень (фіксація та оцінка ігрових прийомів). За організацією спостережень, формою та об'ємом фіксованого матеріалу записи мають найрізноманітніший характер – від "хрестиків" у тренерському блокноті до досконалої відеозаписуючої апаратури.

В теперішній час досить широко використовується записуюча техніка: диктофони, відеомагнітофони, кіно- і відеокамери.

Запис "розповіді" про гру на магнітній плівці буває достатньо повним, але обробка його займає настільки багато часу, що робить такий метод по суті непридатним, оскільки перенос тексту з "голосу" на папір вимагає часу набагато більше, ніж тривалість самої гри. Адже тільки після цього можливо приступати до підрахунків і вибору потрібних відомостей.

Позитивний ефект дає перегляд відеозаписів для отримання уявлення про загальний характер гри. Такий метод гарний для "заочного" ознайомлення з суперником. Незамінними можуть стати "відеосюжети" для вивчення тонкощів технічного прийому, для виправлення помилок у виконанні тощо [6].

При безумовній ефективності методи кіно і відеозйомки позбавлені можливості статистичного виявлення закономірностей, які достовірно виявляються в аналізі як технічних прийомів, так і побудов тактичних комбінацій, використовуваних гравцями і командою в цілому.

Не відкидаючи жодного з методів отримання інформації, треба визнати, що без ведення запису гри в прямому розумінні (вручну або за допомогою техніки) обійтись складно.

Ігровий результат спортсмена в техніко-тактичному відношенні легко вираховується за допомогою статистичних аналізів гри, де реєструється ефективність кожної ігрової дії. Результати техніко-тактичних ігрових дій

враховуються за кількісним і якісним рівнем [1].

Різні автори пропонують свої способи реєстрації технічних дій: визначення інтегрального показника техніко-тактичної майстерності з урахуванням амплуа волейболістів; контрольні нормативи оцінки тактичної майстерності зв'язуючого гравця при виконанні передач м'яча; більш оптимальний коефіцієнт корисності (КК), який дозволяє точніше визначити ефективність дій як окремих гравців, так і всієї команди; а також пропонують форму протоколу, в якій ведеться стенографування ігрових епізодів у визначеній послідовності протягом всієї гри, де фіксуються такі дані: номер гравця, виконуючого технічний прийом і оцінка виконання прийому за п'ятибальною шкалою [2, 3, 4, 7].

Сутність запропонованого нами методу полягає у тому, що принципово вся схема здійснення і фіксації результатів педагогічних спостережень в ході волейбольної зустрічі може бути представлена як перенос ігрових подій у вигляді визначених символів на відповідний бланк.

Аркуш паперу поділяють вертикальними лініями на 6–7 рівних частин, в залежності від кількості фіксованих технічних прийомів, можливо в такій послідовності: подача, прийом з подачі, друга передача, нападаючий удар, блокування, гра в захисті та страхуючі дії. Фіксуються такі дані при виконанні технічних дій: номер гравця, який виконує той чи інший технічний прийом; зона майданчика, в якій гравець виконує прийом або в яку зону гравець направив м'яч; а також результативність виконання технічного прийому.

Для реєстрації основних технічних прийомів гри волейболістів пропонується ввести наступні умовні позначення:

1. Грецькі цифри означають номер гравця, який виконує технічний прийом.
2. Римські цифри (I, II, III, IV, V, VI) означають зону майданчика, в якій або в яку гравець виконує технічний прийом.
3. “+” – вдало виконаний технічний прийом.
4. “-” – невдало виконаний технічний прийом.
5. “•” – м'яч залишився у грі після виконання технічного прийому.
6. “±” – м'яч прийнятий, але неточно направлений зв'язуючому гравцю.

Приклад: гравець під номером п'ять виконав нападаючий удар у зону номер шість і здобув очко. Запис технічного прийому буде виглядати так: 5VI+, де 5 – номер гравця; VI – зона, в яку гравець виконав нападаючий удар; “+” – оцінка дії.

За допомогою математичних методів, підрахувавши всі потрібні показники, можна розробити шкалу оцінки змагальної діяльності волейболістів.

Проведені раніше дослідження виконані на VIII і XI Чемпіонатах України з волейболу серед чоловіків команд майстрів першої і вищої ліг дозволяють отримати дані середніх показників реалізації технічних прийомів гри (таблиця 1).

Запропонована система записів має ряд істотних відрізняючих рис:

1. Запис кожного ігрового прийому у вигляді умовних позначень, так званого “коду”, дозволяє в темпі із ходом гри зафіксувати практично всі параметри дії – який технічний прийом, в якій зоні і з яким результатом здійснено.
2. Аналіз результатів кодованих записів дозволяє отримати інформацію не лише про технічну майстерність гравців, але і про тактичний зміст гри, як своєї команди, так і команд суперників.

Таблиця 1

Середні показники реалізації технічних прийомів гри в волейболістів команд майстрів першої і вищої ліг (в %)

Показники	Подача	Прийом з подачі	Нападаючий удар	Блокування	Гра в захисті	Страхові дії
Реалізація технічних прийомів	+ 96,3	+ 77,8	+ 54,0	+ 22,7	+ 54,4	+ 73,0
	± 2,8	± 2,9	± 1,5	± 0,7	± 1,2	± 2,1
	- 3,7	± 17,1	- 14,5	- 41,8	- 45,6	- 27,0
	± 0,2	± 1,1	± 0,7	± 1,2	± 1,0	± 0,6
		- 5,1	• 31,5	• 35,5		
		± 0,5	± 1,3	± 1,2		

3. За допомогою математичних методів, на основі отриманих даних аналізу гри можливо підрахувати: загальну кількість технічних прийомів, частку технічного прийому від загальної їх кількості, співвідношення реалізованих і невдало виконаних технічних прийомів, відсоток реалізації технічних прийомів. Також ці показники можливо підрахувати не тільки в цілому по команді, але і кожного гравця окремо.

Зібрані і опрацьовані матеріали допоможуть правильно визначити зміст тренувального процесу, завдання команди і окремих гравців, а також внести необхідні зміни в керування діями команди під час змагань.

Література

1. Волейбол. Пер. с нем. / Под общ. ред. М. Фидлер. - М.: Физкультура и спорт, 1972. - 214 с.
2. Волейбол – юным / Под ред. Хапко В.Е. – К.: Здоров'я, 1987. – 128 с.
3. Демчишин А.П., Пилипчук Б.С. Підготовка волейболістів. – К.: Здоров'я, 1979. – 104 с.
4. Ивойлов А.В. Волейбол. Очерки по биомеханике и методике тренировки. – М.: Физкультура и спорт, 1981. – 152 с.
5. Слупский Л. Н. Волейбол: игра связующего. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 96 с.
6. Управление тренировочным и соревновательным процессам волейболистов высокой квалификации при помощи системы педагогических наблюдений. / Под ред. Пелипак В.П. – Харьков, 1985. – 24 с.
7. Хапко В.Е., Маслов В.Н. Совершенствование мастерства волейболистов. – К.: Здоров'я, 1990. – 128 с.